Metodika práce se žákem s PAS

Věra Čadilová, speciální pedagog, APLA Praha

Strukturované učení

Vychází z:

- TEACCH programu (Schopler a jeho tým
- Loovasovy intervenční terapie)

Základem uvedených přístupů jsou:

- behaviorální intervence (zaměřena především na vnější změnu podmínek učení a chování jednotlivce),
- kognitivně – behaviorální intervence (zaměřena nejen na vnější podmínky chování člověka, změnu vnějších podmínek učení, ale také na změnu jeho myšlení).

Strukturované učení

Při uplatňování uvedených intervencí hraje roli řada faktorů.

Nejzásadnější je:

- **míra mentálního handicapu,**
- **míra symptomatiky poruch autistického spektra.**

Metodika strukturovaného učení

jako prostředek k dosažení cílů intervence

Zahrnuje v sobě:

- respektování vývojové úrovně
- stanovení priorit
- nastavení přiměřené interakce mezi rodičem, respektive pedagogem a dítětem

→ snazší dosažení dílčích cílů v intervenci- ***rozvoj dítěte v jednotlivých oblastech vývoje*** → což postupně vede ke konečnému cíli intervence - ***dosažení maximálně možné míry vývojového potencionálu a samostatnosti každého jedince s PAS.***

Principy strukturovaného učení

- individualizace
- strukturalizace
- vizualizace
- motivace

Při uplatňování principů strukturovaného učení se řídíme základním pravidlem:

- systém práce **zleva doprava a shora dolů**.

Individualizace

- Tímto přístupem se obecně myslí poznání konkrétního jedince, individuální řešení jeho problémů, práce s tímto jedincem v individuálním vztahu.

Jako princip strukturovaného učení zachází mnohem dál:

- Individualizace s sebou nese **nejen individuální volbu metod a postupů**, ale **individuálně volené úlohy, individuálně upravené prostředí a individuální formy vizualizačních pobídek, komunikace a motivace.**

Strukturalizace

- Pomocí jednoznačně viditelného uspořádání **prostředí, času a jednotlivých činností umožníme** jedinci s PAS lépe se orientovat v čase a prostoru a pružněji reagovat na změny.
- Usnadníme odpověď na otázky: **„Kdy, kde, co, jak, jak dlouho, proč ?“.**

Struktura prostoru

- **Nestálost prostředí, časté změny v prostorovém uspořádání** vedou k tomu, že člověk s autismem nedokáže předvídat, co ho čeká, jaký prostor je určen k dané činnosti a nedokáže si odpovědět na otázky: „**Kde** mám dělat to, co se po mě požaduje?“, „Proč mám tuto činnost dělat na tomto místě, když jsem ji až dosud dělal jinde?“.

- Neschopnost odpovědět si: frustrace, selhávání a nesamostatnost při výkonu jednotlivých činností - může být spouštěčem problémového chování a nízkého sebehodnocení.

- Dojde-li k nějakým změnám, může prostorová struktura přispět k lepší adaptaci a vyšší míře samostatnosti v novém prostoru.

Struktura pracovního místa

Volba pracovního místa je vždy závislá na:

- míře symptomatiky,
- motorických dovednostech,
- na intelektových schopnostech dítěte.

Typy pracovních míst

- Nejjednodušší upořádání pracovního místa **- pracovní plocha (stůl) pro jeden aktuálně plněný úkol.**
- používáme k individuální práci s dítětem.

Měl by umožňovat, aby:

- dospělý, který s dítětem pracuje, mohl **sedět naproti dítěti a současně měl zajištěn přístup k dítěti zezadu**.

Ukázka – pracovní místo

individuální práce

Ukázka – pracovní místo

Typy pracovních míst

Rovná pracovní plocha, nejlépe delší pracovní stůl

- Vhodný pro děti nižšího věku, případně pro děti s těžkou mírou symptomatiky autismu a těžším stupněm mentálního postižení nebo pro děti s poruchou motorických funkcí či tělesným handicapem.

Výhoda:

- snadné manipulace s úkoly
- velká přehlednost na ploše
- jasná předvídatelnost toho, co bude dítě dělat, jak dlouho bude pracovat a jak bude pracovat .

Pro jasnější a zřejmější uspořádání můžeme využít různé vizuální podněty, které ještě více zjednoduší orientaci na ploše.

Ukázka – pracovní místo

samostatná práce

JAKUB
Bayern Münc

Typy pracovních míst

Vyšším stupněm uspořádání pracovního místa je **odebírání úkolů z polic či regálů**.

Použití tohoto místa předpokládá:

- dobrou prostorovou orientaci
- motorické dovednosti

Ukázka – pracovní místo

samostatná práce

Typy pracovních míst

Nejvyšším stupněm je takové místo, které svým uspořádáním klade na dítě požadavky:

- dokázat při výkonu práce místo opustit,
- vybrat si zadanou úlohu a vrátit se zpět na pracovní místo, případně splněnou úlohu uložit zpět na místo.

Toto uspořádání a vlastní systém práce již nejvíce připomíná pracovní podmínky při vzdělávání v různých typech škol.

Podmínkou úspěšnosti dítěte:

- zvládnutí systému kódovaných úloh a pracovních schémat,
- dobré motorické a kognitivní dovednosti,
- přiměřená míra soustředěnosti.

Ukázka – pracovní místo

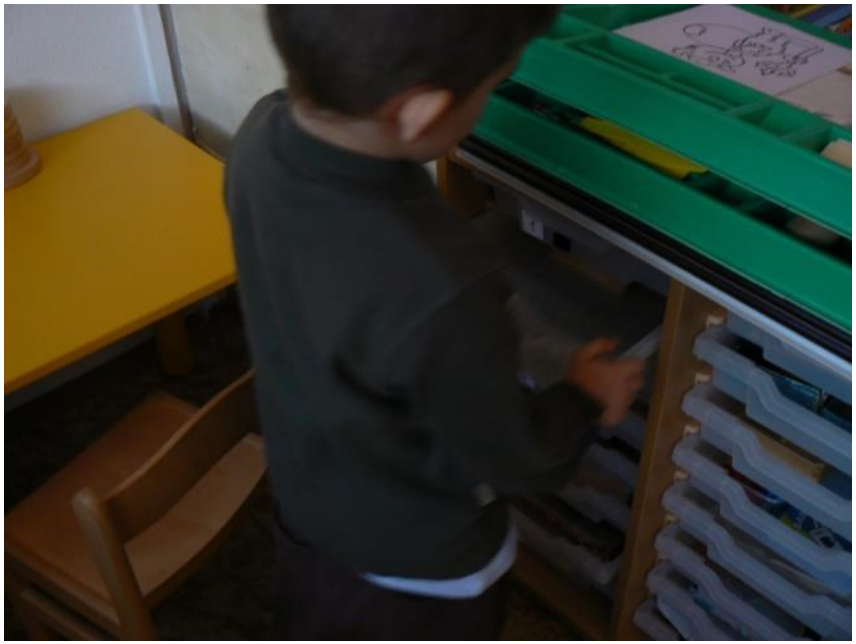

Ukázka – pracovní místo

Ukázka – pracovní místo

samostatná práce

Ukázka – pracovní místo /učitel/

Struktura času - denní režim

- Časovou strukturu pro lidi s autismem vytváříme **formou nástěnných a přenosných denních režimů.**
- Jde o sled jednotlivých činností v průběhu dne, které po sobě následují.
- Denní režim a symboly na něm umístěné odpovídají jasně na otázku „**Co** budu dělat?“ a „**Kdy** to budu dělat?“.

Typy denních režimů

Nástěnný denní režim

Používání denního režimu

- Aktivnímu používání denního režimu musí předcházet individuální nácvik.
- Součástí nácviku je nejen používání symbolů, ale také pochopení, k čemu denní režim slouží.
- Délka nácviku závisí na míře symptomatiky dítěte a jeho mentální úrovni.
- U většiny dětí je při nácviku lepší na lištu zpočátku umístit jen část symbolů nebo jen jeden aktuální symbol.
- Při nácviku poskytujeme dítěti zpočátku plné fyzické vedení a dáváme mu stále stejné jednoduché verbální pokyny.

Průběh nácviku

Selhání použití

Ukázka – nástěnný denní režim

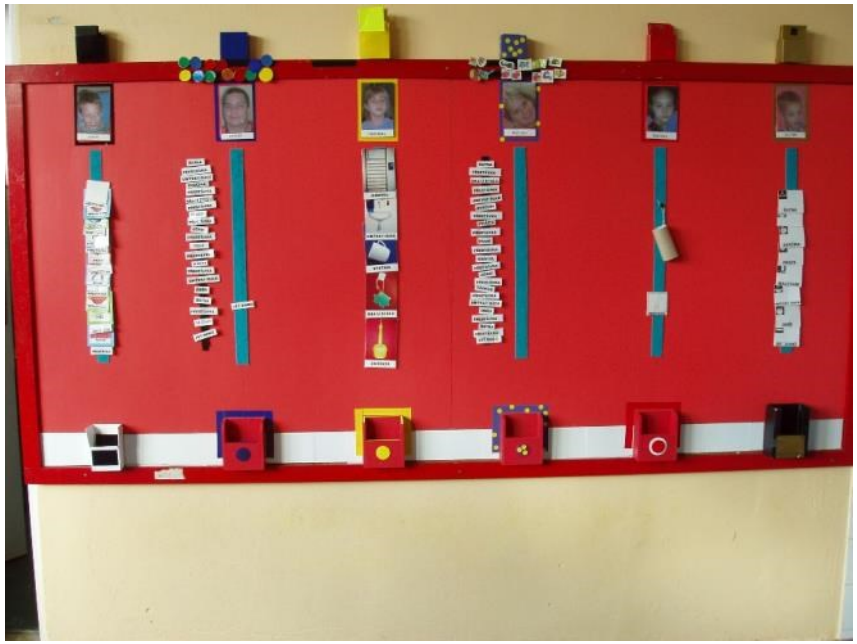

Typy denních režimů

Přenosné denní režimy

- desky s nalepeným suchým zipem, na které jsou jednotlivé symboly umístěny,
- diáře, zápisníky apod.

Používání přenosného denního režimu

- dobře orientuje v daném prostoru
- nemá problémy se sledováním časové souslednosti
- chápe vztahy mezi symbolem a danou činností
- nepředpokládá použití klasické tranzitní karty
- pro přechod k další činnosti je použit jiný vizualizovaný prostředek (škrtnutí ukončené činnosti, sundání symbolu dané činnosti z denního režimu, používání šipky apod.).

Ukázka – přenosný denní režim

Ukázka rozvrhů

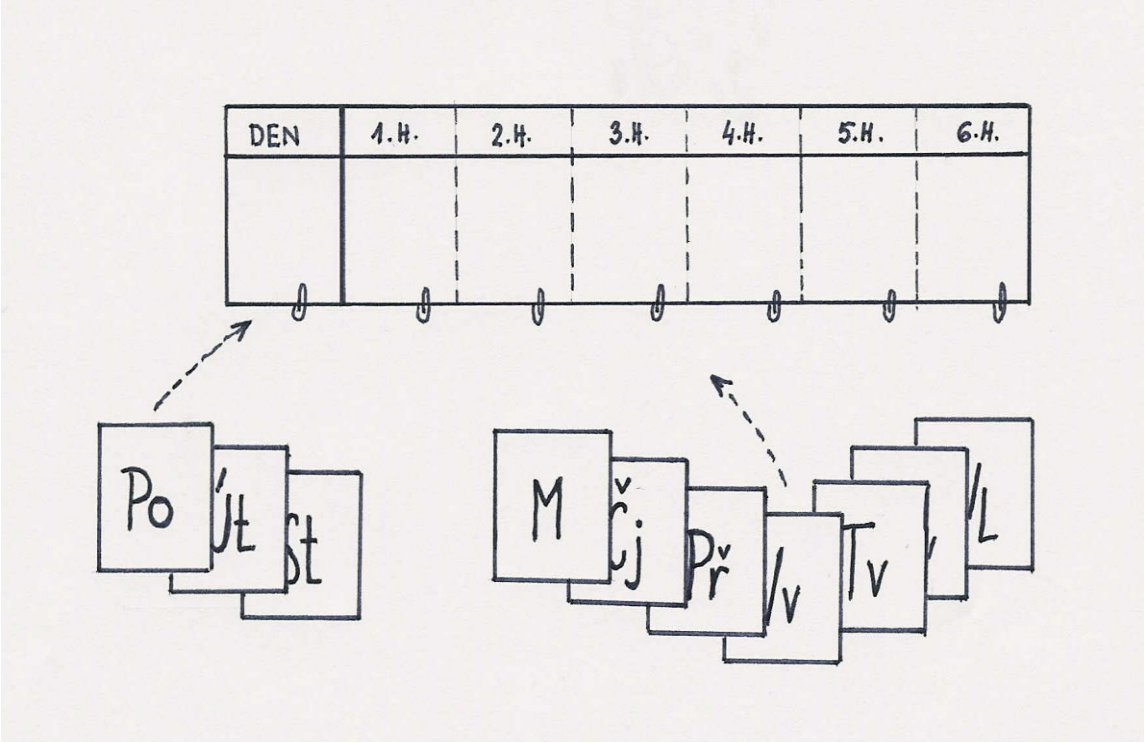

Celodenní rozvrh

7:55-8:00 Připrav si na stůl penál a věci na matematiku: učebnici na matematiku, školní sešit, domácí sešit, pravítko, kalkulačku.
8:00-8:45 Matematika
8:45-8:55 Přestávka - ukliď si věci na matematiku do tašky a vyndej si na lavici věci na přírodopis: pracovní sešit, sešit na zápisky.
8:55-9:40 Přírodopis
9:40-10:00 Velká přestávka – ukliď si věci na přírodopis do tašky a vyndej si na lavici věci na český jazyk – učebnici na český jazyk, školní sešit.
10:00-10:45 Český jazyk
10:45-10:55 Přestávka – ukliď si věci na český jazyk do tašky, připrav si na lavici věci na anglický jazyk – učebnici angličtiny, sešit, slovníček, slovník.
10:55-11:40 Anglický jazyk
11:40-11:50 Přestávka – ukliď si věci na anglický jazyk do tašky, převleč se do cvičebního úboru.
11:50-12:35 Tělocvik – přejdete do tělocvičny.
12:35-12:45 Převleč se do normálního oblečení.
12:45-13:10 Přechod do jídelny, oběd
13:10-14:00 Školní družina
14:00 Odchod domů

Ukázka rozvrhu na hodinu

DENNÍ PROGRAM - STŘEDA 31. 3. 2010

7:55-8:00 Připrav si na stůl penál a věci na matematiku: učebnici na matematiku, školní sešit, domácí sešit, pravítko, kalkulačku.
8:00-8:45 Matematika
8:45-8:55 Přestávka - ukliď si věci na matematiku do tašky a vyndej si na lavici věci na přírodopis: pracovní sešit, sešit na zápisky.
8:55-9:40 Přírodopis
9:40-10:00 Velká přestávka – ukliď si věci na přírodopis do tašky a vyndej si na lavici věci na český jazyk – učebnici na český jazyk, školní sešit.
10:00-10:45 Český jazyk
10:45-10:55 Přestávka – ukliď si věci na český jazyk do tašky, připrav si na lavici věci na anglický jazyk – učebnici angličtiny, sešit, slovníček, slovník.
10:55-11:40 Anglický jazyk
11:40-11:50 Přestávka – ukliď si věci na anglický jazyk do tašky, převleč se do cvičebního úboru.
11:50-12:35 Tělocvik – přejdete do tělocvičny.
12:35-12:45 Převleč se do normálního oblečení.
12:45-13:10 Přechod do jídelny, oběd
13:10-14:00 Školní družina
14:00 Odchod domů

Struktura přestávky

1. PŘESTÁVKA

- Ukliď si do tašky věci na matematiku - učebnici na matematiku, školní sešit, domácí sešit, pravítko, kalkulačku.
- Vyndej si na lavici věci na přírodopis: pracovní sešit, sešit na zápisky.
- Dojdi si na záchod.
- Umyj si ruce.
- Vyndej si z tašky svačinu a najez se.
- Až se najíš, můžeš si jít hrát do konce přestávky s „Gameboyem“.

Typy denních režimů

Dlouhodobé režimy

- ***týdenní režimy nebo měsíční režimy***
- podoba kalendářů (i nástěnných) nebo diářů.
- mimořádné akce a činnosti, které se buď pravidelně neopakují nebo se pravidelně konají jen jedenkrát týdně či měsíčně *(např. návštěva lékaře, oslava narozenin, návštěva u známých a příbuzných, prázdninové pobyty, školy v přírodě apod.).*

Ukázka – týdenní režim

Ukázka – týdenní režim

Týdenní rozvrh

	1. 08.00 – 08.45	2. 08.55 – 09.40	3. 10.00 – 10.45	4. 10.55 – 11.40	5. 11.50 – 12.35	Domácí úkoly
Po	**ČJ – ml** PL sešit ČJ-Š PS Pravopis (rod mužský) s. 1 / 1,2	**M** **Pětiminutovka** (PS Minutovky 2.díl) PS s. 13 / 1,3,4	**VLA** U s. 13 – 15 Velkomoravská říše	**AJ** Opakování slovíček PL U s. 30,31	**ČJ – čt/ps** Čítanka s.98 sešit – ČJ-psaní	**AJ – nauč se slovíčka na pětiminutovku – Weather (U s. 30)**
Út	**ČJ – ml** PL PS Pravopis (rod mužský) s. 2 / b,c,d,e	**TV** Canisterapie	**M** **Pětiminutovka** (PS Minutovky 2.díl) PS s. 14 / 2,3,4	**AJ** **Pětiminutovka - Weather** U s. 32, 33 PS s. 32 / 1,2,3	**11.45 – 12.30h** **KERAMIKA**	**ČJ - PS Pravopis (rod mužský) s.**
St	**M** PS s. 16 / 1 17 / 1,2,4,5	**AJ**	**VLA** U s. 16, 17 – Vznik českého státu…	**ČJ čt/ps** Čítanka s. 99 - 101 sešit – ČJ-čtení	**11.45 – 12.15h** **KROUŽEK**	**M - PS Minutovky 2.díl s.**
Čt	**ČJ – ml** **Diktát** – vzory podst.jmen rodu středního a ženského PL PS Pravopis (rod mužský) s. 3	**TV**	**PŘÍ** U s. 33-35 Rostliny na jaře	**PT**	**HV**	
Pá	**ČJ – sl** Vyprávění – dokončení příběhu	**M** **Pětiminutovka** (PS Minutovky 2.díl) PS s. 18 / 2 19 / 1,2	**PŘÍ** U s. 36, 37 Kvetoucí stromy a keře Význam kvet.rostlin	**Vv / Pč** Mandaly		**M - PS s. 19 / 3**

Diář

Struktura činností

- odpovídáme na otázky **jak** má dítě splnit zadaný úkol a **jak dlouho** bude splnění zadaného úkolu trvat.

Vizuálně zřejmé:

- jakým způsobem bude dítě pracovat
- jak dlouho bude trvat splnění zadaného úkolu.

Doba trvání úkolu je dána:

- počtem jednotlivých komponentů
- počtem úloh
- počtem jednotlivých kroků při plnění úkolu.

Systém práce zleva doprava a shora dolů.

Typy strukturovaných úloh

Krabicové úlohy

- nejjednodušší forma

Úlohy v deskách

- vyšší forma strukturované úlohy

Úlohy v pořadačích (šanonech)

- více úloh najednou

Sešity a pracovní listy

- nejvyšším typem strukturovaných úloh

Ukázka – krabicové úlohy

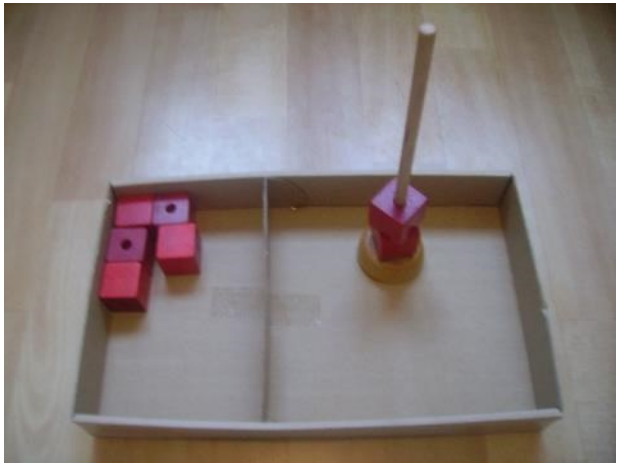

Ukázka – úlohy v deskách

Ukázka – úlohy v pořadači

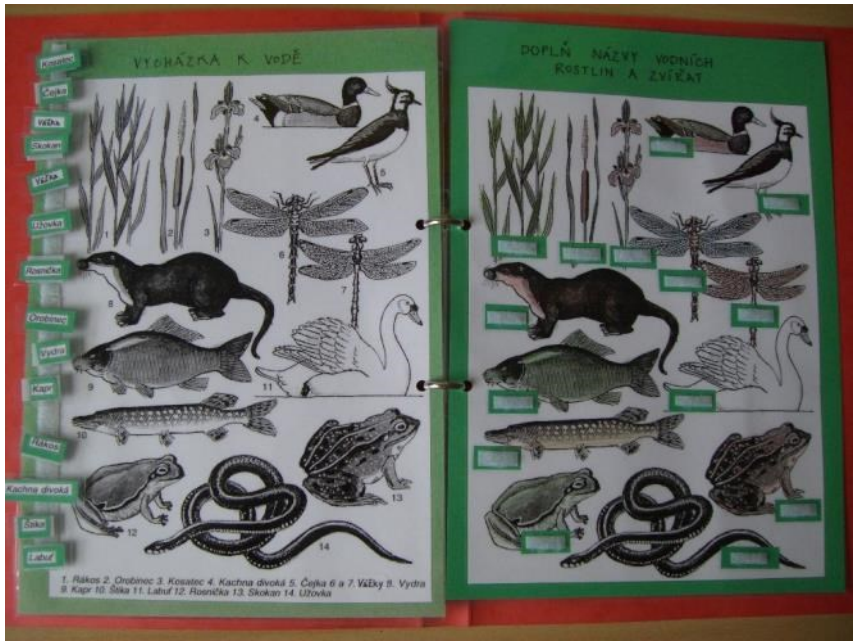

Ukázka – pracovní listy

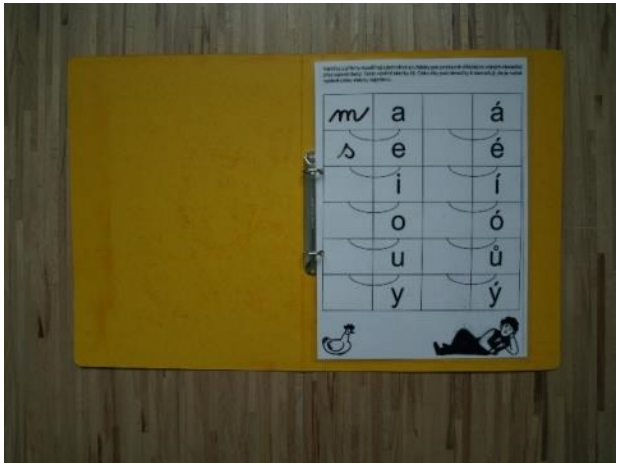

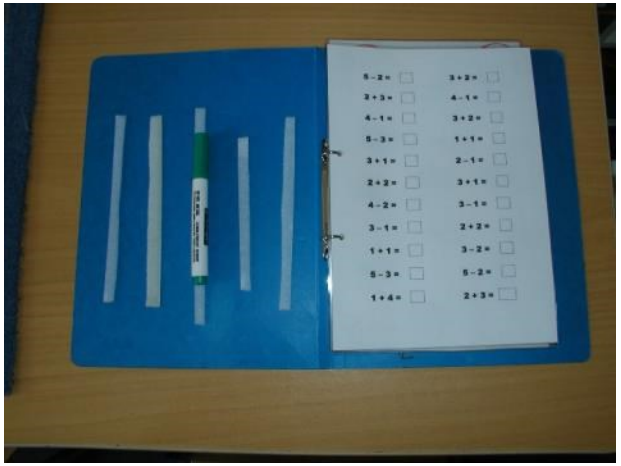

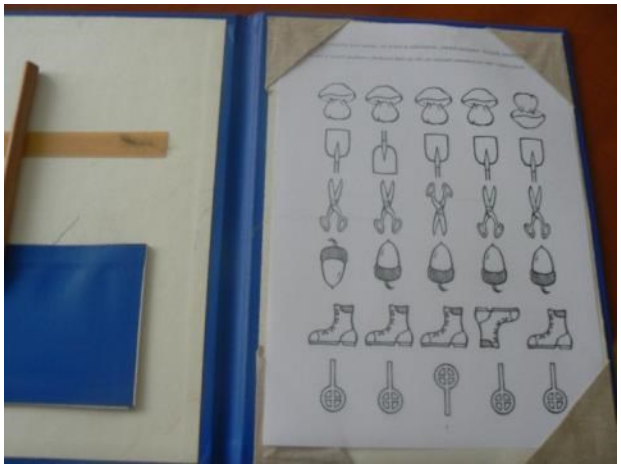

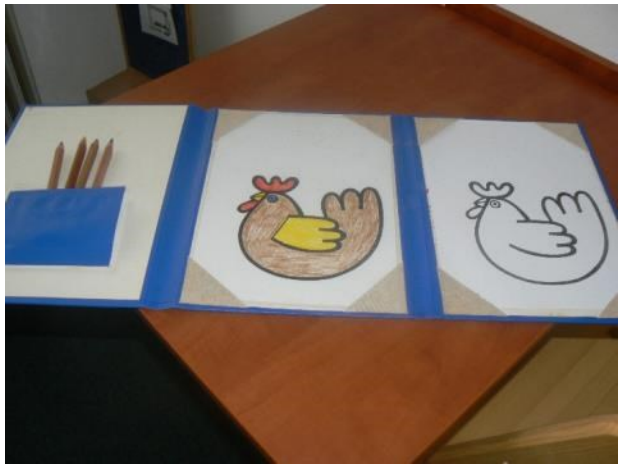

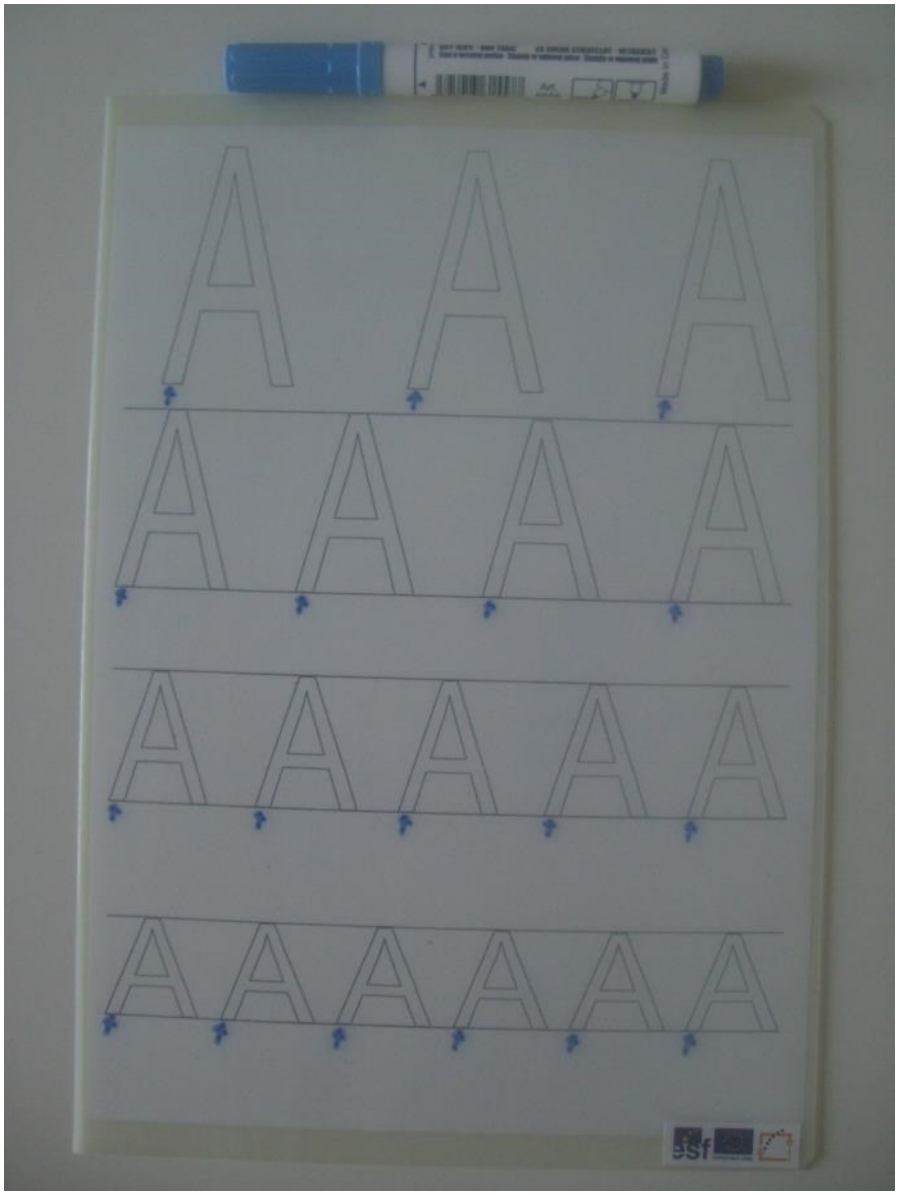

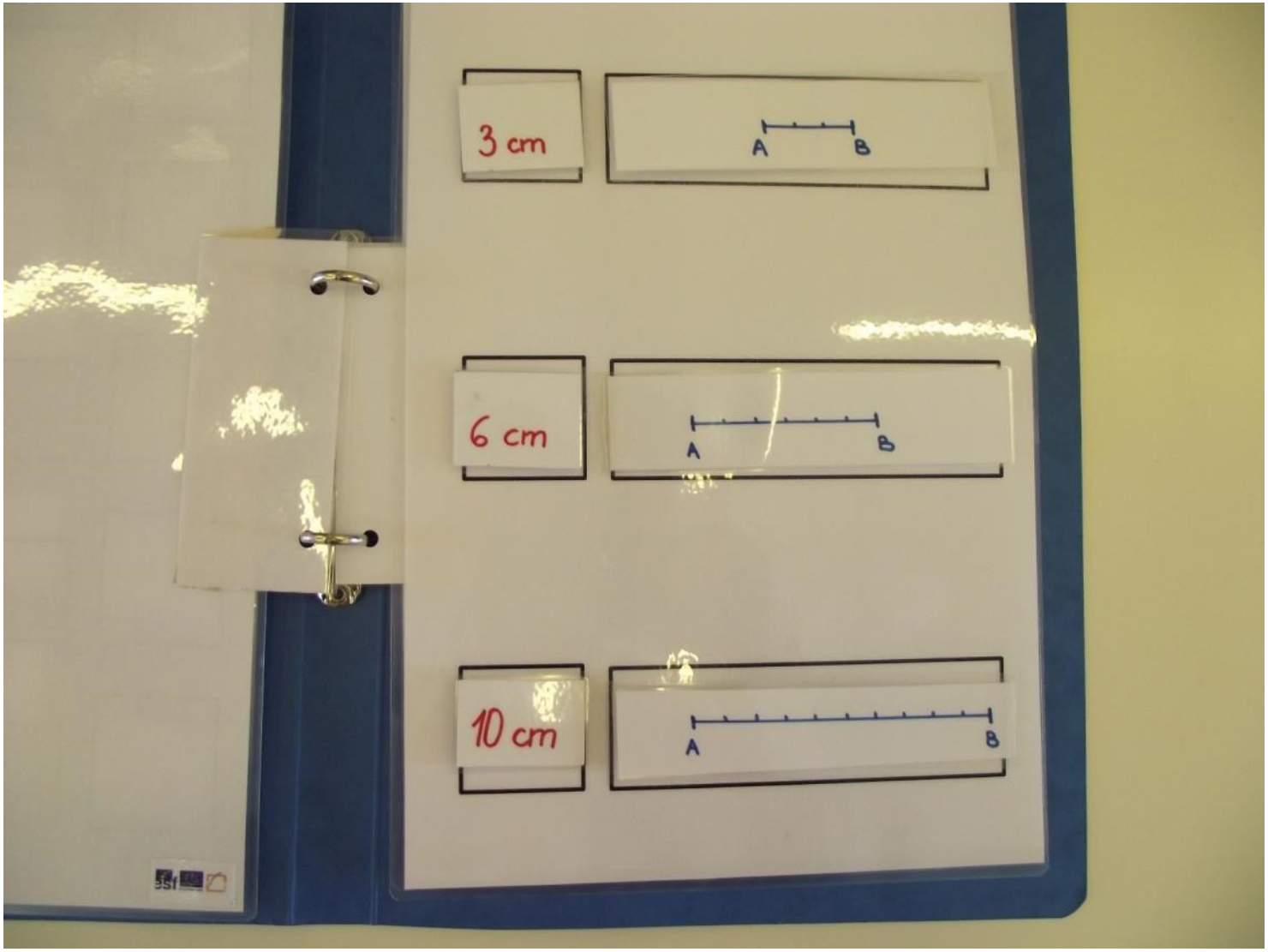
3 cm
A
B
6 cm
A
B
10 cm
A
B

Stromy čistí vzduch .
Rok má 12 měsíců .
Lesy máme chránit .
Ryby žijí ve vodě .
Sova je lesní pták.
Zdraví musíš chránit.
Voda je základ života.
žijí musíš pták. chránit.
lesní života. chránit .
máme základ ve vodě .
Stromy čistí vzduch .
Rok má 12 měsíců .
Lesy
Ryby
Sova je
Zdraví
Voda je

Vizualizace

Vizuální vnímání a myšlení patří k silným stránkám

Jednotlivé formy vizuální podpory:

- Umožňuje snadněji a samostatněji interpretovat strukturu prostoru, času a jednotlivých činností.
- Dobře nastavená vizuální podpora kompenzuje handicap v oblasti pozornostních a paměťových funkcí.
- Vizualizace rozvíjí komunikační dovednosti.

Struktura prostoru, času i činností může být nastavena v konkrétní podobě i pro skupinu lidí s PAS, přičemž i v tomto případě je **třeba respektovat princip individualizace a vývojový model intervence.**

Výhody vizuální podpory

- pomáhá založit a udržovat informace
- podává informace ve formě, kterou lidé s autismem dokáží snadněji a rychleji interpretovat
- objasňuje verbální informace
- zvyšuje schopnost rozumět nastalé změně a přijmout ji, zvyšuje flexibilitu
- usnadňuje nezávislost a samostatnost, dává šanci lépe uspět, zvyšuje sebevědomí

U lidí s autismem s přidruženým těžkým zrakovým postižením se využívá haptická „vizualizace“.

Vizualizace prostoru

- *umocňuje přehlednost prostorového uspořádání*
- *zvyšuje míru samostatnosti orientace v prostoru*

K realizaci prostorové vizualizace používáme:

- **koberce**
- **skříňky**
- **police**
- **paravány**
- **barevné nátěry**
- **barevné pásky apod.**

Ukázky vizualizace prostoru

Ukázky vizualizace prostoru

Vizualizace času

- vychází ze struktury času

Vizualizací čas zkonkrétníme a přiblížíme ho každému jedinci tak, aby mu rozuměl

Forma vizualizace musí:

- **odpovídat vývojové úrovni**
- **respektovat zvláštnosti dítěte**
- **být natolik funkční, aby ji dokázalo dítě aktivně využít a samostatně se podle ní orientovat.**

Formy vizualizace času

- ***konkrétní předměty*** - nejnižší forma - jednotlivé činnosti jsou znázorňovány pomocí zástupných předmětů
- **jídlo pomocí plastového talířku**
- **pití pomocí hrníčku**
- **pracovní činnost pomocí malé krabičky**
- **vycházka pomocí boty**
- **hra pomocí např. kostky apod.**

Formy vizualizace času

- ***Obrázkové*** (od fotografií až po piktogramy).

- Podmínka: dávat do souladu předmět s obrázkem

Formy vizualizace času

- ***slovní obrazy***

Podmínka použití:

<u>funkční znalost čtení</u>

Ukázka vizualizace času

fotografie, barevné obrázky

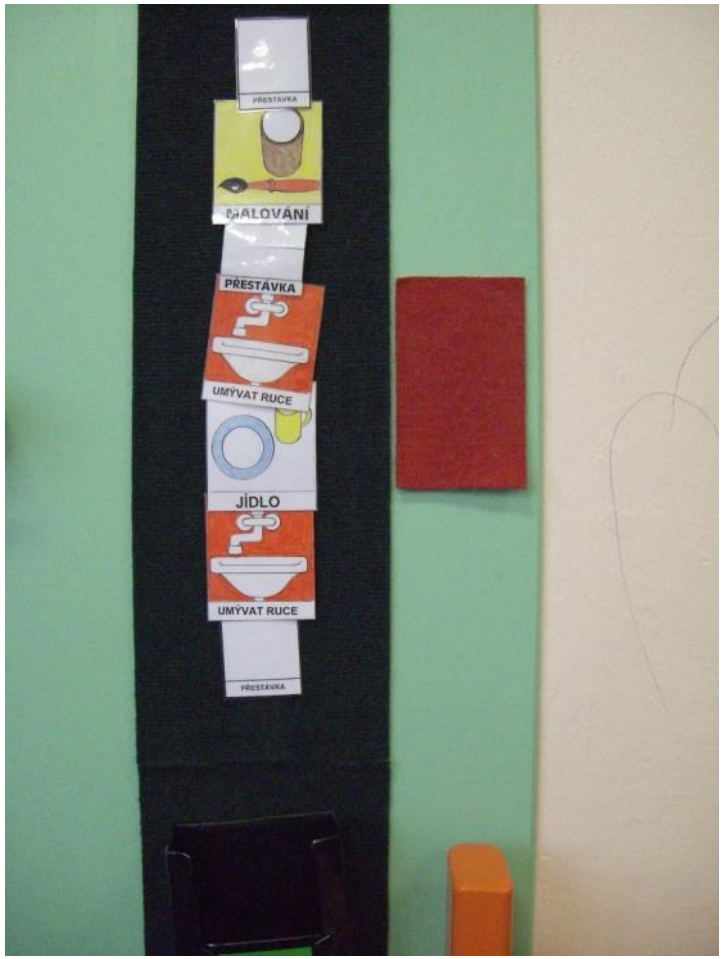

Ukázka vizualizace času

černobíle obrázky

Ukázka vizualizace času - předmětová

Pracovní schéma

(formy vizualizace činností)

- podporuje strukturu jednotlivých činností
- pomáhá odpovědět na otázku, **jak dlouho** bude dítě pracovat

Nejjednodušším pracovní schéma:

seřazení jednotlivých úkolů na levou stranu stolu v pořadí, v jakém s ním bude dítě pracovat.

Ukázka pracovního schématu

konkrétní úkoly

Pracovní schéma

(formy vizualizace činností)

- **kódy** - vyšší forma pracovních schémat

Kódy jsou řazeny na pracovním schématu v pořadí, v jakém chceme, aby dítě úkoly plnilo.

Použité kódy musí korespondovat s vývojovou úrovní dítěte tak, aby jim rozumělo a dokázalo je aktivně používat.

Kódy mohou být konkrétní předměty, stejně jako dvojrozměrné informace (fotky, obrázky, číslice, písmena, geometrické tvary apod.).

Nácvik práce s pracovním schématem (kódované úlohy)

Nácvik práce s pracovním schématem (kódované úlohy)

Nácvik práce s pracovním schématem (kódované úlohy)

Nácvik práce s pracovním schématem (kódované úlohy)

Nácvik práce s pracovním schématem (kódované úlohy)

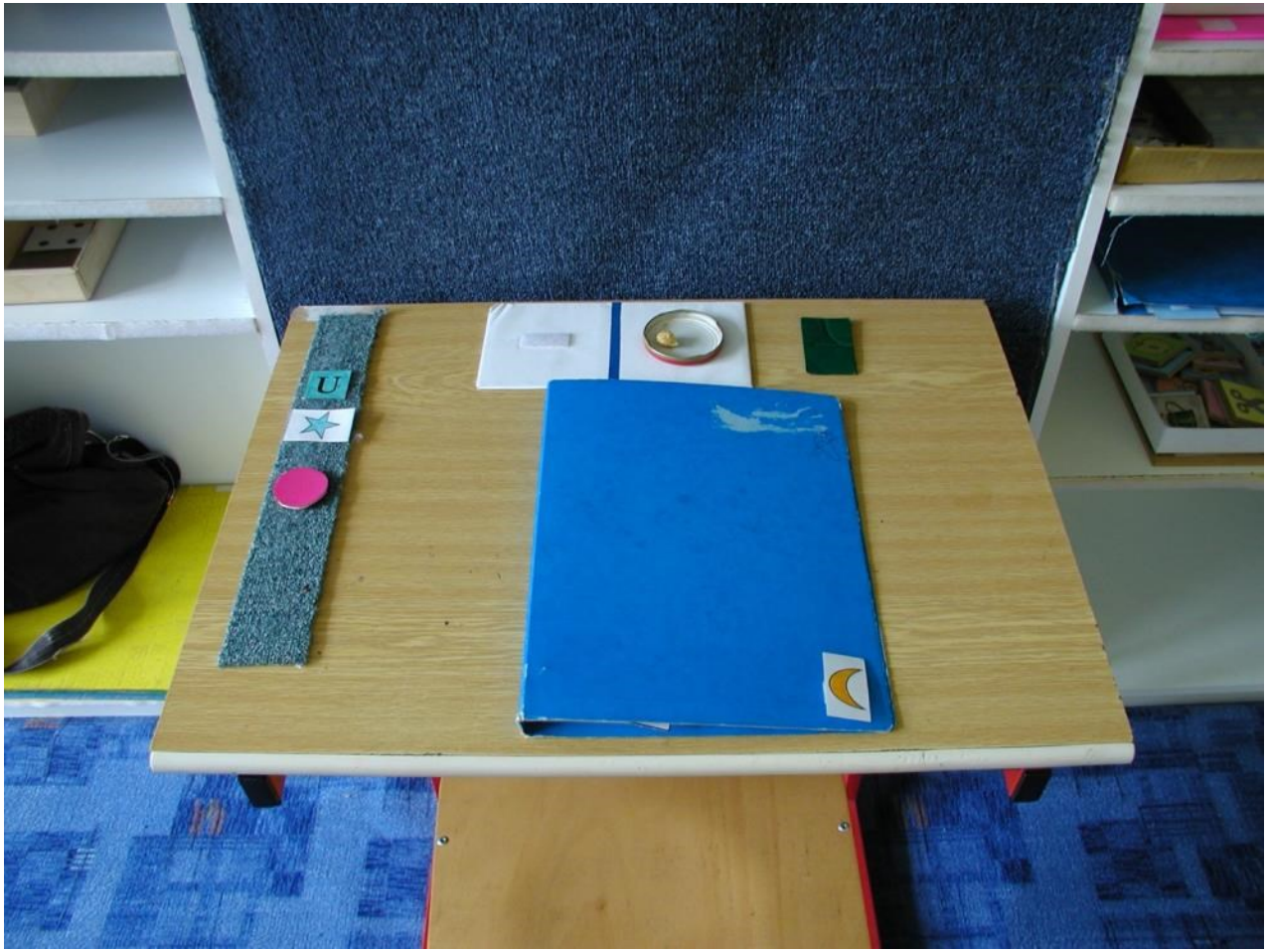

Nácvik práce s pracovním schématem (kódované úlohy)

Nácvik práce s pracovním schématem (kódované úlohy)

Pracovní schéma
(formy vizualizace činností)

Nejvyšší formou pracovních schémat jsou **psaná pracovní schémata**

- jsou využívána jako vizuální podpora při plnění činností, které vyžadují vyšší míru organizace (**při školní práci** např. pro rozpracování náplně jednotlivých předmětů během dne, **při práci v pracovních terapiích**, kde jsou pomocí nich znázorněny jednotlivé činnosti v delším pracovním úseku.

Ukázka psaného pracovního schématu

<u>Pracovní schéma činností o přestávce:</u>

- Ukliď si do batohu věci: učebnici matematiky, školní sešit M1, domácí sešit M, pravítko a kalkulačku,
- z batohu vyndej na lavici věci na přírodopis: pracovní sešit, zápisník,
- dojdi si na záchod,
- umyj si ruce,
- vyndej si z tašky svačinu a sněz ji,
- až se najíš, všechno ukliď, umyj si ruce a běž se projít na chodbu,
- až zazvoní, vrať se zpátky do třídy a sedni si do lavice.

Motivace

- Motivace jako způsob ovlivňování chování má při práci s dětmi s autismem klíčovou roli.
- Pokud najdeme způsob, jak ovlivňovat pozitivní chování konkrétního dítěte, najdeme motivační stimuly a vytvoříme funkční motivační systém, pak dokážeme často předcházet problémům v chování a motivací ovlivnit konkrétní chování, které je v dané situaci sociálně i komunikačně přiměřené.
- Pomocí systematického poskytování odměn za žádoucí chování dochází u řady dětí k trvalému zlepšení chování. Je důležité si uvědomit, že je daleko výhodnější uplatňovat pozitivní motivaci

Motivace

- Odměna nebo-li zpevňující následuje po určitém chování – zvyšuje pravděpodobnost možného výskytu tohoto chování i v budoucnu.
- Pokud chceme, aby odměna byla co nejúčinnější, musí následovat <u>ihned po splnění požadovaného úkolu.</u>

Formy odměňování

- ***materiální odměna*** (patří sem např. jídlo, které má pro dané dítě význam odměny – např. sladkost nebo i drobné předměty apod.).
- **nutnost vizualizace odměny** - např. v pracovním schématu je jako poslední umístěn symbol dané odměny.
- ***činnostní odměna - v***yšší forma odměny (vykonávání některé oblíbené činnosti, např. poslech hudby, práce na počítači, skládání puzzle apod.).
- ***sociální odměna***

Ukázka odměny činnostní

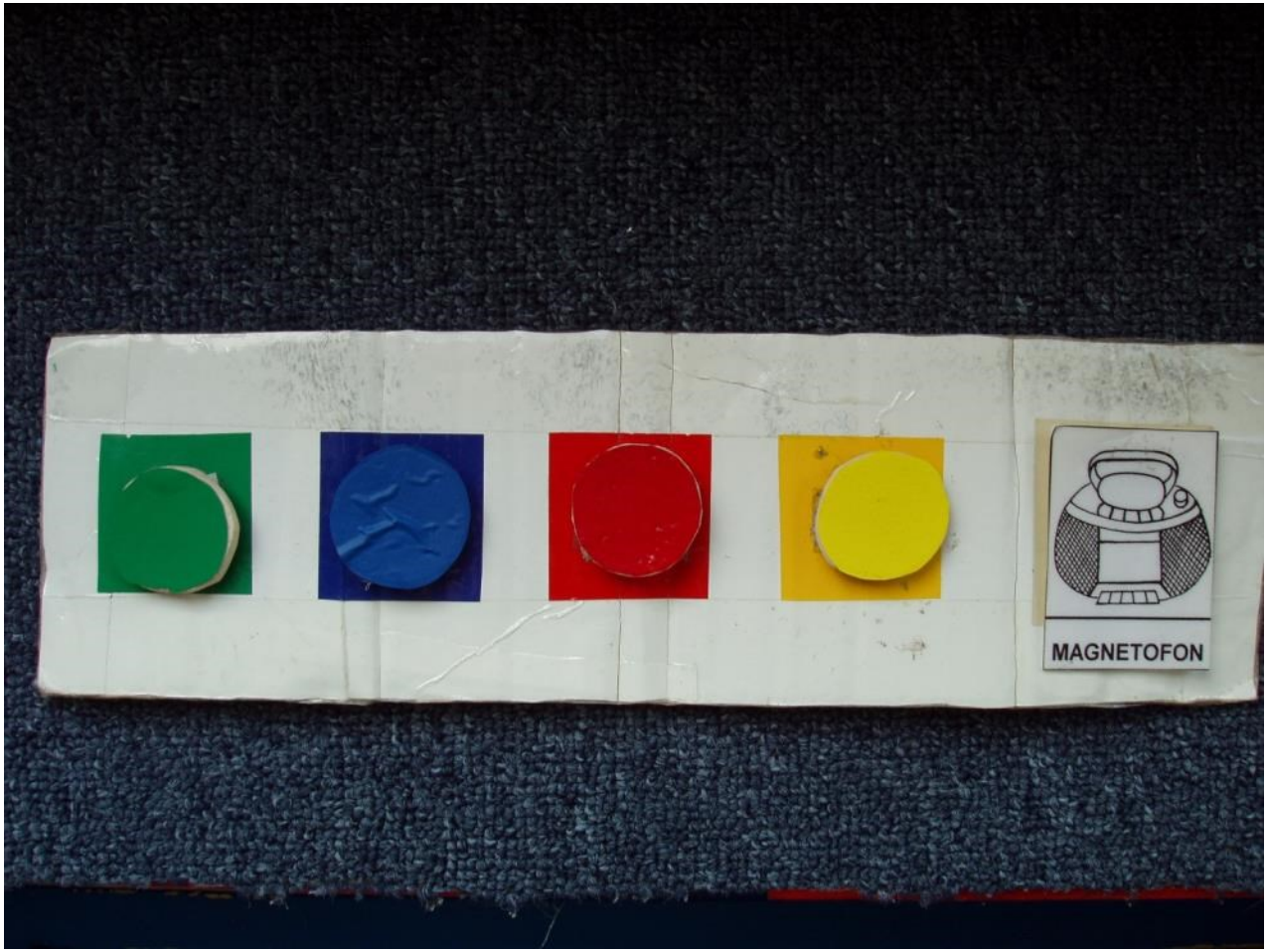

Způsob odměňování

Odměna je předána ihned po vykonané práci

- dítě je s ní před započetím práce seznámeno
- samo si ji vybere

Může jít o odměnu:

- činnostní (spuštění zvukové hračky, vyfouknutí bubliny apod.
- o konkrétní materiální odměnu (jídlo, které má u dítěte funkci odměny nebo oblíbený předmět).

Žetonový systém odměňování

Pokud dítě zvládá vyčkat určitou dobu, odměna následuje až po splnění série úkolů.

Jedná se o systém, v jehož rámci dítě získává žetony (nebo jiné předměty) jako odměnu za splněné úkoly.

Jakmile nasbírá požadovaný počet žetonů, může je vyměnit za oblíbenou věc nebo aktivitu.

Výhody *žetonového systému odměňování*

- je to dobrý start pro děti, které začínáme odměňovat - motivaci stále sledují a je pro ně předvídatelné, kdy ji dostanou,
- systém zdůrazňuje postup zleva doprava, případně shora dolů a posiluje tak používání celého systému strukturovaného učení
- žetony (kostky, drobné hračky, obrázky, kolečka apod.), které dítě sbírá, průběžně sleduje a kontroluje jejich počet (přibližování se k odměně může stále sledovat a kontrolovat, a tím se samotné žetony stávají motivací – hnacím motorem k vykonání zadané činnosti).

Cíle žetonového systému odměňování

1. **Oddalování odměny**

Žetonový systém odměňování umožňuje u dítěte rozvíjet schopnost vyčkat na oblíbenou věc či aktivitu.

2. **Uvědomování si času**

Žetonový systém odměňování pomáhá dítěti, které má malou nebo žádnou představu o čase uvědomit si, jak dlouho bude čekat na odměnu.

3. **Zvyšování počtu úkolů**

- Žetonový systém odměňování umožňuje postupně zvyšovat množství zadávaných úkolů a snižovat intenzitu odměňování. Dítě postupně plní více úkolů než získá odměnu. Tím se zvýší doba soustředění dítěte na práci a rozsah pozornosti.

4. **Rozšiřování okruhu oblíbených odměn**

- Jakmile dítě vydrží pracovat delší dobu na větším počtu úkolů, začíná přibývat i možností v oblasti zájmů a aktivit, které mohou být pro dítě atraktivní. S rozšiřováním zájmů a aktivit se rovněž rozšiřuje možnost výběru odměn.

5. **Posilování samostatnosti a důvěry**

- Dítě se stává samostatnějším a zažívá častější pocit úspěchu.

Podoby žetonového systému

Nejjednodušší formou je žetonová tabulka, v jejíž levé části je žlutá krabička, do které dítě po splnění úkolu vloží žlutou kostku (žeton), za krabičkou v pravé části je umístěna reálná odměna.

Motivační tabulky

- vyšší formou žetonového odměňování je <u>možnost výběru činností z motivační tabulky</u>
- dítě si z motivační tabulky vybere oblíbenou činnost, která je znázorněna obrázkem, fotkou, slovní kartou, kterou umístí na žetonovou tabulku

Motivační tabulky

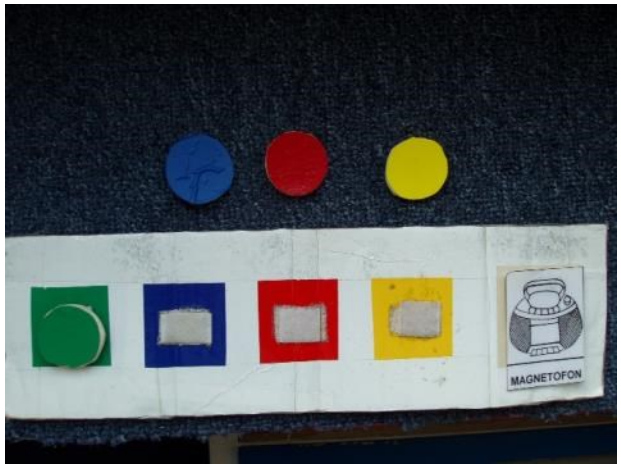

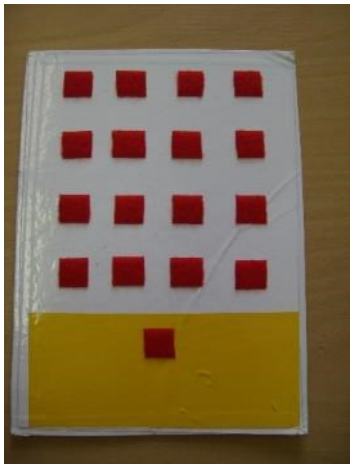

Shrnutí

Výhody metodiky strukturovaného učení:

- metodika strukturovaného učení vychází z moderních vědeckých poznatků a z porozumění teoretických východisek vývojových poruch, respektive poruch autistického spektra,
- metodika strukturovaného učení vychází z vývojového principu, který respektuje zvláštnosti dítěte a jeho individuální úroveň,
- intervence vychází nejen z hodnocení vývojové úrovně dítěte, ale také z jeho osobnostních charakteristik, a tím se stává vysoce individuální,
- vzhledem k tomu, že intervence vychází z hodnocení, jsou i specifické metody a přístupy na tomto hodnocení založeny,
- postupně dochází ke snižování kognitivních deficitů, které jsou zapříčiněny poruchou autistického spektra,
- metodika strukturovaného učení současně využívá silných stránek vývoje těchto dětí,
- pomocí motivace je možné budovat přiměřené chování a současně odbourávat projevy nevhodného chování,
- zavedení principů strukturovaného učení zvyšuje flexibilitu myšlení a chování dítěte a umožňuje aktivní generalizaci získaných dovedností,
- efektivní uplatňování metodiky strukturovaného učení se opírá o úzkou spolupráci s rodinou, kterou považuje za nezbytnou,
- metodika strukturovaného učení dává optimistický pohled na efektivitu výchovy a vzdělávání dětí s PAS.

Typologie žáků s PAS

- Každé dítě s PAS jiné
  - míra symptomatiky
  - uskupení, četnost symptomů
  - nespecifické rysy
  - přidružené poruchy a onemocnění
  - osobnostní rysy

Žák pasivní

- často nerozumí instrukcím
- nechápe proč by měl pracovat
- je pasivní, úzkostný
- nepotřebuje ostatním sdělit co ví

- motivace
- individuální instrukce
- častější vyvolávání
- využívání asistenta pedagoga.

Najít motivaci bývá problematické, částečná aktivizace pomocí individuálních pobídek

Pokud žák nechce nebo není schopen odpovídat před třídou, je možné aby své odpovědi řekl asistentovi, nebo z blízka učiteli, případně je napsal.

Žák aktivní, zvláštní

- chce být středem pozornosti
- sděluje informace dříve, než je vyzván
- často je veden nutkavou potřebou rychle informaci sdělit.

Mezi tento typ žáků patří i žák ze sociálního hlediska formální:

- projevy jsou zdvořilé
- lépe se přizpůsobí situaci
- někdy může vyžadovat nadměrné respektování pravidel od sebe i svého okolí za každou cenu, což může vést ke konfliktním situacím.

Žák aktivní, zvláštní

- Při horším respektování pravidel, je vhodné pravidla vizualizovat,
- vytvořit motivační systém pro jejich dodržování.
- asistent pedagoga usměrňuje žákovo chování, vyhodnocuje ho a dává mu zpětnou vazbu.
- vyžaduje častější pozornost pedagoga, (především ve chvíli, kdy může uspět)
- je dobré ho pověřovat úkoly, které jsou nad rámec povinností. Těmto žákům je potřeba
- umožnit jim prezentaci svých dovedností před třídou, nechat je vyniknout.

Žák aktivní, obtížně zvladatelný

- svým chováním narušuje vyučovací proces
- je obtížně motivovatelný
- sebestředný, opakovaně na sebe strhává pozornost
- častý neúspěch vede k jeho negativismu a neustálému napomínání ze strany dětí i dospělých
- je obtížně akceptovatelný jak ze strany pedagogů, tak i spolužáků.

Důsledkem je stupňující se upoutávání pozornosti formou negativních a okolí obtěžujících projevů, které je „odměňováno“ pozorností, a i když negativní, dítě v tu chvíli dosáhne svého.

Chování žáka je natolik problematické, že je pedagogem stále napomínán, opravován, okřikován nedostává se mu téměř žádných pozitivních stimulů.

Žák aktivní, obtížně zvladatelný

- k ovlivnění chování je třeba najít vhodnou motivaci
- vytvářet takové formy úkolů, aby měl žák možnost být úspěšný a zažít pozitivní odezvu
- pro úspěšného fungování ve vyučování je důležitá jasná struktura činností a jejich předvídatelnost (časová, prostorová a vizuálně podpořená)
- zadávat přiměřené množství s přihlédnutím k aktuálnímu stavu žáka, který se může den ode dne lišit
- střídání pracovních aktivit a relaxace, dobu trvání je třeba nastavit úměrně zvyšující se únavě a
- pro usměrnění chování volit jasně formulovaná pravidla vizualizovaná), dodržování podpořit vizualizací

Zásady pro tvorbu IVP

Plán by měl kromě formálních náležitostí obsahovat:

- *jakým způsobem bude upraveno prostředí,*
- *jaká bude míra vizualizace rozvrhu hodin,*
- *jak individuálně uplatnit metody a postupy při vzdělávání,*
- *jaký bude použit motivační systém,*
- *naplňování klíčových kompetencí žáka*
- *vytýčení kompetencí asistenta pedagoga*

Stanovení priorit

Je třeba je individualizovat podle profilu žáků, požadavků rodiny a potřeb školy

- adaptace žáka na školní prostředí (orientace v budově, třídě, funkční využití prostoru školy, respektování pracovního místa apod.).
- podpora při zvládání sociálního prostředí školy (uplatňování přiměřených sociálních dovedností v kontaktu s ostatními žáky i dospělými, přiměřené reakce na pokyny pedagogů, podřízení se kladeným požadavkům, uplatňování přiměřených sociálních rutin apod.)

Stanovení klíčových kompetencí

Mezi klíčové kompetence patří:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problému
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské a kompetence pracovní

Co ovlivňuje stanovení klíčových kompetencí

- *jak chápe následnost*
- *jak tráví volný čas*
- *čím se dá motivovat*
- *jak dokáže žák vnímat*
- *je-li vytvořeno pracovní chování*
- *jak dlouho udrží pozornost*
- *jakou má paměť*
- *jak řeší problémy*
- *jak se chová ve společnosti ostatních*
- *na jaké úrovni je jeho řeč*
- *jak umí napodobovat*
- *jaká je jeho schopnost učení (mechanicky zvládá učivo, schopnost aplikace,*
- *generalizace apod.)*
- *jak má vytvořen obraz „já“*
- *jak se dokáže adaptovat v prostředí*
- *ostatní problémy, které mohou ovlivnit naplnění klíčových kompetencí (např.*
- *přidružené postižení, poruchy a onemocnění, problémové chování apod.)*

IVP by měl obsahovat dle aktuální potřeby žáka následující položky:

- *rozvoj komunikace (receptivní, expresivní či neverbální způsob komunikace, resp. formu alternativní či augmentativní (podpůrné) komunikace)*
- *rozvoj v oblasti imitace (motorická, verbální, sociální)*
- *rozvoj v oblasti sociálního chování*
- *rozvoj v sebeobsluze*
- *rozvoj motoriky (jemná, hrubá motorika, grafomotorika)*
- *rozvoj vnímání (zrakové, sluchové, taktilní)*
- *rozvoj abstraktně vizuální myšlení*
- *rozvoj představivosti a fantazie*

IVP

- U žáků, kteří plní povinnou školní docházku a dále se vzdělávají na různých typech škol je třeba v plánech rozpracovat také metody a postupy pro jednotlivé předměty, případně přistoupit k úpravě a redukci učiva.

IVP

- *Řešení případného problémového chování* by mělo být buď doplňkem plánů anebo samostatně vypracovanou strategií.